

**PROFILAKTIKA INSPEKTORINING QOTILLIK
JINOYATLARINING BARVAQT PROFILAKTIKASINI TASHKIL ETISH
FAOLIYATI**

*O'zbekiston Respublikasi IIV
Akademiyasi 309-guruh kursanti
Najmiddinova Marjona*

Annotatsiya: *O'zbekiston Respublikasida bugungi kunda profilaktika inspektorlari tomonidan jinoyatlarni oldini olish hamda uning kelib chiqish sabablari hamda unga imkon bergan shart sharoitlarni bartaraf etish bo'yicha bir qancha ishlar amalga oshirilib kelinmoqda..Xususan, har payshanba kuni "Huquqbuzarliklar profilaktikasi kuni" deb belgilanishi, mahalla yettiligining tashkil etilishi va ular bilan hamkorlik asosida mahallalardagi huquqbuzarliklarni oldini olish hamda jinoyatchilikka qarshi kurashishning samarali mexanizmi ishlab chiqilishi va amaliyotga tatbiq qilinishi natijasida respublikamizdagi kriminogen vaziyatga ijobiy ta'sir o'tkazib kelinmoqda.*

Tayanch so'zlar: *Profilaktika inspektori, qotillik, xalqaro hamkorlik, hamkorlik, kriminogen vaziyat, profilaktik chora-tadbirlar, psixologik yordam vazifa, funksiya.*

Bugungi kunda jamoat tartibini saqlash va xavfsizlikni hamda inson huquq va erkinliklarini ta'minlash, jamiyat, davlat va shaxsning qonuniy manfaatlarini har qanday ko'rinishdagi tahdidlardan himoya qilish, mamlakatda tinchlik va osoyishtalikni, millatlararo totuvlikni hamda barqaror taraqqiyotning omillaridan biridir. «O'zbekistonimizda tinchlik-osoyishtalik va xavfsizlikni, fuqarolar va millatlararo ahillik va hamjihatlikni ko'z qorachig'idek saqlash va mustahkamlash bundan buyon ham eng muhim, hal qiluvchi vazifamiz bo'lib qolishi darkor»¹.

¹ Каримов И.А. Инсон манфаати, ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш, ҳаётимизнинг янада эркин ва обод бўлишига эришиш – бизнинг бош мақсадимиздир // Халқ сўзи. – 2012. – 7 дек.

Mamlakatimizda inson huquq va erkinliklarini ta'minlash, shaxsning qonuniy manfaatlarini tahdidlardan himoya qilish maqsadida yangidan yangi islohotlar amalga oshirilmoqda. Zero, inson hayoti, uning huquq va manfaatlari hamma narsadan ustundir. Bu borada davlatimiz tomonidan ko'plab qonun hujjatlari ham ishlab chiqilib, vakolatli organlarga juda ko'plab vazifalar yuklatildi. Jumladan, Ichki ishlar sohasida ham bir qancha yangi islohotlar amalga oshirildi. Bu islohotlar o'z samarasini berib jinoyatlar soni kamayishiga olib keldi. Ayniqsa, jinoyatlarni aniqlashga emas balki uning oldini olishga katta e'tibor qaratildi.

Bilamizki, shaxsning hayoti va sog'lig'iga qarshi qaratilgan har qanday g'ayriijtimoiy xatti harakat javobgarlikka sabab bo'ladi. Jamiyatimizdagi eng kata muammolardan biri ham bu shaxsning hayotiga qarshi qaratilgan qotillikdir.

Qotillik jinoyatlari bu inson hayotiga tahdid soluvchi, jamiyatni eng og'ir zararlantiruvchi jinoyatlardan biri hisoblanadi. Ular nafaqat o'sha voqeaga bevosita aloqador bo'lgan shaxslarning hayotini, balki jamiyatning umumiy xavfsizligini, barqarorligini va axloqiy fazilatlarini jiddiy ravishda buzadi. Shu sababli, qotilliklarni oldini olish va ularning profilaktikasi dolzarb masala hisoblanadi.

Jinoyatlarning oldini olishda, xususan qotillik jinoyatlarining profilaktikasida profilaktika inspektorlarining o'rni katta. Ushbu maqolada, profilaktika inspektorining qotillik jinoyatlari barvaqt profilaktikasini tashkil etishdagi rolini tahlil qilamiz.

1. Profilaktika inspektorining vazifalari va funksiyalari

Profilaktika inspektori — jinoyatlarning oldini olish, profilaktik tadbirlarni amalga oshirish va ijtimoiy xavf-xatarlarni kamaytirish bo'yicha mas'uliyatli organ. U asosan, hududdagi jinoyatchilikni o'rganib, mahalliy darajada profilaktik tadbirlar o'tkazadi va shu orqali fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshiradi. Qotillik jinoyatlarining oldini olishda profilaktika inspektorining vazifalari quyidagilardan iborat bo'ladi:

- **Jinoyatlarni kuzatish va tahlil qilish:** Mahalliy darajada sodir bo'layotgan jinoyatlarning statistik tahlilini amalga oshirish va qotillik jinoyatlarini sodir etishga sabab bo'luvchi omillarni aniqlash.

- **Профилактик тadbirlar tashkil etish:** Qotillik jinoyatlarining oldini olish uchun maxsus profilaktik dasturlar ishlab chiqish va jamoatchilik hamda mahalla yettiligi bilan hamkorlikda amalga oshirish.
- **Fuqarolarni huquqiy targ'ibot qilish:** Jinoyatchilikka qarshi kurashish, huquq va qonunlarga hurmat bilan munosabatda bo'lishni targ'ib qilish.
- **Xavfli shaxslar bilan ishlash:** Jinoyatga moyil bo'lgan shaxslar bilan ishlash, ularga psixologik, huquqiy va ijtimoiy yordam ko'rsatish.

2. Qotillik jinoyatlarining oldini olishda profilaktik tadbirlar

Qotillik jinoyatlarining profilaktikasi faqatgina jazolash mexanizmlariga asoslanmasligi kerak. Bu sohada kompleks yondashuv va erta bosqichda chora-tadbirlarni amalga oshirish muhim ahamiyatga ega. Profilaktika inspektorlari o'z vazifalarini amalga oshirayotganda quyidagi usullardan foydalanishlari kerak:

- **Ma'lumot to'plash va tahlil qilish:** Qotillik jinoyatlariga olib keladigan sabablar haqida ma'lumot to'plash va bu ma'lumotlarni tahlil qilish zarur. Misol uchun, oilaviy zo'ravonlik, ichkilikbozlik, ruhiy salomatlikdagi muammolar, ish joyidagi nizolar va boshqa ijtimoiy omillarni aniqlash.
- **Oila va jamoa bilan ishlash:** Oila va jamoada zo'ravonlikka qarshi kurashish uchun profilaktik tadbirlar o'tkazish zarur. O'z navbatida, bu muammo ko'plab qotilliklarning oldini olishga yordam beradi. Shuningdek, oilaviy munosabatlar o'rtasidagi psixologik ziddiyatlar, salbiy ta'sirlar profilaktika inspektori tomonidan o'rganilishi lozim.
- **Mahalla yettiligi va ta'lim muassasalarining hamkorligi:** Yurtimizda ta'lim muassasalarida o'quvchilarga huquqiy bilimlarni oshirishga qaratilgan targ'ibot ishlari olib borilishi lozim. Mahalla yettiligi, oilalar va davlat organlari bilan hamkorlikda qotillikning oldini olishning samarali mexanizmlarini yaratish muhim.
- **Psixologik yordam:** Psixologik xizmatlar va maslahatlar taqdim etish orqali shaxsiy psixologik holatni nazorat qilish, muammolarni hal qilish, tajovuzkorlikka moyil bo'lgan shaxslarni tahlil qilish va zaruriy yordam ko'rsatish lozim.

- **Xalqaro hamkorlik:** Boshqa davlatlarning jinoyatlarni oldini olish bo'yicha tajribalari bilan tanishish va ularni o'z tizimida tatbiq etish. Xalqaro hamkorlik, ayniqsa, migratsiya va transmilliy jinoyatlar bilan bog'liq masalalarda samarali yordam berishi mumkin.

Qotillik jinoyatlarining sodir etilishidagi asosiy sabablardan biri bu atrofdagilarning loqaydligidir. Atrofdagilarning loqaydligi jinoyatlarning sodir etilishi uchun qulay imkoniyat, ya'ni jinoyat sodir etuvchilar uchun omil ekanligini chetda qoldirmaslik zarur. Ayniqsa, bu borada huquq tartibot organlarining ham o'z vazifalaridan kelib chiqqan holda faoliyat ko'rsatmasliklari ham ushbu jinoyatlarning sodir etilishidagi o'ziga xos omil bo'lib hisoblanadi.

Qotillik jinoyatlarining oldini olish jamiyat xavfsizligi va barqarorligi uchun juda muhimdir. Profilaktika inspektorlari bu jarayonda markaziy rol o'ynaydi. Ularning faoliyatini samarali tashkil etish, jinoyatlarni tahlil qilish, huquqiy targ'ibot ishlari o'tkazish va jamoatchilikni bu borada ogoh qilish orqali qotilliklarning oldini olishda sezilarli natijalarga erishish mumkin. Shuning uchun, profilaktika inspektorining ta'limi, motivatsiyasi va sharoitlarini yaxshilash zarur bo'ladi, shuningdek, jamiyat bilan hamkorlikni kuchaytirish ham muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 2023;
2. O'zbekiston Respublikasi 2014-yil 14-maydagi "Huquqbuzarliklar profilaktikasi to'g'risida"gi 2014-yil 14-maydagi O'RQ-371-son qonuni;
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 29-noyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-27-son farmoni
4. O'zbekiston Respublikasi "Ichki ishlar to'g'risida"gi 2016-yil 16-sentabrdagi O'RQ-407-son qonuni.

O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi <https://lex.uz/acts/111453>

O'zbekiston Respublikasi Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi
<https://lex.uz/acts/97664>

O'zbekiston

Respublikasining

Kodekslar

to'plami

<https://kitobxon.com/uz/kitob/ozbekiston-respublikasining-kodekslari-toplami-1-2-jildlar>

. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 12.10.2019 й., 09/19/865/3908-сон;

Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 11.02.2022 й., 07/22/126/0125-сон;